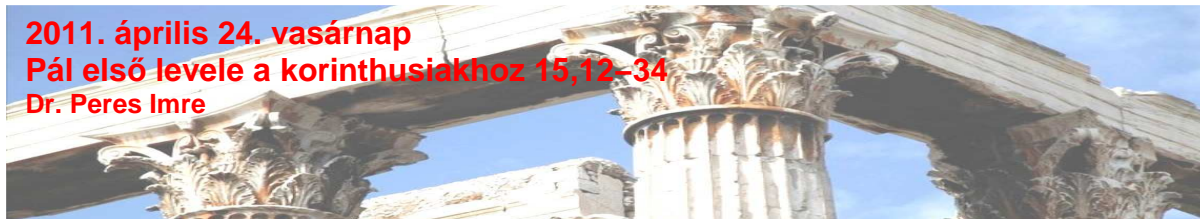

2011. április 24. vasárnap
Pál első levele a korinthusiakhoz 15,12–34
Dr. Peres Imre

Krisztus feltámadt, mi is feltámadunk

^{15,12}Ha pedig Krisztusról azt hirdetjük, hogy feltámadt a halottak közül, hogyan mondhatják közületek némelyek, hogy nincs halottak feltámadása? ^{15,13}Hiszen ha nincs a halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel. ^{15,14}Ha pedig Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi igehirdetésünk, de hiábavaló a ti hitetek is. ^{15,15}Sőt Isten hamis tanúinak is bizonyulunk, mert akkor Istennel szemben arról tanúszkodtunk, hogy feltámasztotta a Krisztust, akit azonban nem támasztott fel, ha csakugyan nem támadnak fel a halottak. ^{15,16}Mert ha a halottak nem támadnak fel, Krisztus sem támadt fel. ^{15,17}Ha pedig Krisztus nem támadt fel, semmit sem ér a ti hitetek, még bűneitekben vagytok. ^{15,18}Sőt akkor azok is elvesztek, akik Krisztusban hunytak el. ^{15,19}Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk. ^{15,20}Ámde Krisztus feltámadt a halottak közül, mint az elhunytak zsengeje. ^{15,21}Mert ember által van a halál, ember által van a halottak feltámadása is. ^{15,22}Mert ahogyan Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy a Krisztusban is mindnyájan életre kelnek. ^{15,23}Mindenki a maga rendje szerint: első zsengeként támadt fel Krisztus, azután az ő eljövetelekor következnek azok, akik a Krisztuséi. ^{15,24}Azután jön a vég, amikor átadja az az uralmat Istennek és Atyának, amikor eltöröl minden fejedelemséget, minden hatalmat és erőt. ^{15,25}Mert addig kell uralkodnia, míg lába alá nem veti valamennyi ellenségét. ^{15,26}Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál. ^{15,27}Mert Isten mindent az ő lába alá vetett. Amikor pedig azt mondja, hogy minden alá van vetve, nyilvánvaló, hogy annak kivételével, aki neki alávetett mindent. ^{15,28}Amikor pedig majd alávetett neki minden, akkor maga a Fiú is aláveti magát annak, aki alávetett neki mindent, hogy Isten legyen minden mindenkiben. ^{15,29}Különbben mi értelme van annak, hogy a halottakért megkeresztelkednek? Ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel, miért keresztelkednek meg értük? ^{15,30}Miért vállalunk veszedelmet mi is minden percben? ^{15,31}Naponként a halállal nézünk szembe, oly igaz ez, testvéreim, mint a veletek való dicsékvésem a Krisztus Jézusban, a mi Urunkban. ^{15,32}Ha csak emberi módon küzdöttem a vadállatokkal Efezusban, mi hasznom belőle? Ha a halottak nem támadnak fel, akkor "együnk és igyunk, mert holnap úgyis meghalunk". ^{15,33}Ne tévelyegjetegetek: "A jó erkölcsöt megrontja a rossz társaság!" ^{15,34}Legyetek valóban józanok, és ne vétkeztek, mert némelyek nem ismerik az Istent: megszegényítésekre mondom ezt.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Az apostol itt megindokolja, hogy miért volt fontos, hogy emlékeztesse a korinthusiakat arra, amit korábban mondott. Vagyis ebből megtudhatjuk, hogy Korinthusban már hosszadalmasabb ideje folyhatott a vita a feltámadásról, és hogy ennek különböző változatai éltek, ill. terjedtek el a gyülekezetben, vagy annak egyes csoportjai között. Valószínűleg a vita

nagyon rossz irányba alakult. Ezért hivatkozik arra, hogy korábban már szólt nekik a feltámadás tényéről, úgy, mint Jézus feltámadásáról, és az általános emberi végidei feltámadásról is. Úgy látszik, hogy ez nem volt elég hatásos vagy világos, s ezért az evangélium tartalmához a feltámadás-képzeteknek olyan válfaja is kapcsolódhatott, amely az evangélium lényegét hamisította volna meg.¹ Itt érinti azt is, hogy talán ezt a problémát azok gerjesztik, akik úgymond elhamarkodottan lettek hívökké, tehát, akik mélyen szívük szerint nem csatlakoztak Krisztushoz, hanem csak egyfajta keresztyén körbe, mint valami misztériumi közösségbe lettek volna beavatva, s ezért a személyes Krisztushoz kötődést nem élték át. Pál apostol gondolatmenete a következő versekben erősen inspirálódik azoktól az emberektől, akik Korinthusban Krisztus feltámadását és az általános feltámadást is tagadták. Abból indul ki, hogy ha Krisztus nem támadt fel, akkor a közemberek feltámadása sem lehetséges, de akkor az apostolok vagy a korinthusi keresztyének

¹ Vö. G. SELLIN: *Der Streit um die Auferstehung der Toten. Eine religionsgeschichtliche und exegetische Untersuchung von 1 Korinther 15*, FRLANT 138, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1986.

hazugságot állítanak, és olyan dolgot próbálnak elhíttetni az emberekkel, ami nem igaz, tehát ezzel magát az Istent is megcsúfolják. Ez viszont összefügg a keresztyén hit alapjaival, hiszen ha Isten nem tudta feltámasztani Krisztust, és nem tudja feltámasztani a közhalottakat sem, akkor a keresztyének egy tehetetlen Istenben hisznek, és olyan Krisztusban, aki a halottak birodalmában maradt. Ebből azonban az is adódik, hogy ha Krisztus nem támadt fel, akkor mi értelme a keresztyén hitnek, akkor ez a hit hazug állítás csak, és nem jelenthet megtartó erőt vagy többletet a korabeli misztériumok feltámadás-ígéreteivel szemben. Akkor valóban a keresztyén ember a legnyomorultabb az összes antik embercsoport közül. Pál azonban nem marad ebben a gondolatkörben,² hanem főleg a 20. vers utáni részletben meggyőző módon fejt ki azt a hitét, hogy Krisztus feltámadott, hogy első lett a halottak közül, és hogy ez biztos záloga a benne hívők feltámadásának is.³

12. vers

Az apostol ismert bizonyos köröket Korinthusban, akik tagadták a feltámadást.⁴ A görög *ἐν ἡμῖν τιεῖς* jelentheti azokat a némelyeket, akik közvetlenül a korinthusi gyülekezet életét érintették, ill. befolyásolták. Tevékenységük eléggé hatékony és zavaró volt. Mintha Pál csoportja és teológiája ellen harcoltak volna, és pedig tudatosan. A *Χριστὸς κηρύσσεται* tulajdonképpen azt jelenti, hogy Pál apostolék csoportja a Krisztust úgy hirdette, mint aki feltámasztatott a halálból (*ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται*). Ezt a tanítást tagadták azok a bizonyos *τιεῖς*, akik viszont azt állították, hogy a halottak nem támadnak fel (*ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν*). Pál és csoportja számára ez képtelenségnek tűnik, ezért nem kis indulattal írja nekik: „hogyan mondhatják ezt“ (*πῶς λέγουσιν*)? Sajnos, ma már nem tudjuk, hogy ezek a *τιεῖς* ezt csak megjegyzés gyanánt mondták, vagy a *λέγουσιν* egy olyan beszédet jelenthetett, amelyet ezek a feltámadás-tagadók nyilvános fórumon erőteljesen hangsúlyozhattak. Az azonban világos, hogy mivelhogy Pál apostol válaszában aránylag kötött krisztológiai részlet található, ezért feltételezhető, hogy az ő reakciója is ünnepestes hitvallásszerű proklamáció akart lenni, tehát a vitakezdeményező beszédnek is ilyen nyilvánosnak kellett lennie. Pál adekvát módon válaszol a feltámadás elleni támadásra.

13. vers

Pál nagyon egyszerű logikai mondatot állít fel oltumul a feltámadás tagadásával szemben: „Ha nincs a halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támasztatott fel.“ Pál itt két argumentumot hoz fel. Az egyik a halottak általános feltámadására vonatkozik: *ἀνάστασις νεκρῶν*, a másik pedig Krisztus feltámadására: *Χριστὸς ἐγήγερται*. Az egész a „ha“ (*εἰ*) feltételes mondat gondolatával vetődik fel. Ebből azonban az is kitűnik, hogy Pál számára a halottak feltámadása és Krisztus feltámadása elválaszthatatlanul összetartozik. Ha Krisztus nem támasztatott volna fel, akkor a közembereknek sem lehet reménységük a feltámasztásra. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy a korinthusi feltámadás-tagadók tagadták volna a posztmortális élet valóságát, csak materialisztikusan akarhatták terjeszteni, hogy a halál utáni élethez nem kell elképzelni a testet, hanem csak a lélek halhatatlanságát,⁵ mivel a feltámadás már magából eredően követeli valamilyen síron túli test létezését, amihez a lélek is kapcsolódhatna. Pál a feltámadásra itt két görög ekvivalenst használ: az *ἀνάστασις*-t és az *ἐγείρειν*-t. Mindkettőt szinonimaként, ami azt jelenti, hogy az apostoli egyházban a feltámadás ténye közismert volt – valószínűleg az ószövetségi és a zsidó judaista teológiából, és hogy erre már az egyháznak a legkezdetibb stádiumában is több fontos kifejezés állt rendelkezésre.⁶

14–15. vers

14. versben Pál némi cinizmussal egymás után sorolja fel a tagadók negativizmusait. Ez a mondat is feltételes módon fogalmazódik: „Ha Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi igehirdetésünk, de hiábavaló a ti hitetek is.“ Úgy tűnik, hogy Pál itt egyenesen a korinthusi keresztyén libertinisták, materialisták vagy gnosztikusok ellen lép fel, akiknek van bizonyos hitük (*πίστις*), de ez a hit „olyan, amelyben nincs helye Krisztus feltámadásának, ezért ő az ilyen fajta csonkított hitet hiábavalónak nevezi (*κενή*). Ez pedig azt jelenti, hogy nincs benne sem megfelelő tartalom (krisztológia), sem reménység (eszkatológia), sem evilági erő (prezentális eszkatológia). Ezért az ilyen fel nem támasztott Krisztusról szóló kérüγμα nem lehet más, mint hiábavaló (*κενός*: = üres, hiábavaló, hasztalan, értéktelen). Ha mindez így volna, vagyis hogy Krisz-

² Vö. J. S. VOS: Argumentation and Situation in 1 Kor 15, in: *Novum Testamentum* 41 (1999), 313–333.

³ SZÉKELY J.: Az útnak itt nincs vége, in: *Igazság és Élet* 4 (2010/2), 181–189.

⁴ G. BARTH: Zur Frage nach der in 1 Korinther 15 bekämpften Auferstehungsleugnung, in: *ZNW* 83/3–4 (1992), 186–201.

⁵ I. PERES, *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie*, WUNT 157, Tübingen, Mohr Siebeck, 2003, 22kk.

⁶ Kérdés, mennyire játszik bele ebbe az Anastasis istennő szerepe (Chrysostomos óta: *hom. in Act.* 38,1); E. HAENCHEN: *Die Apostelgeschichte* (17,18), KEK 10, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1956, 459. A. OEPKE: *ἀνάστασις*, in: *TbWNT* I (1957), 370.

tus nem támadott volna fel, akkor Pál apostolsága és az egész apostoli egyház tanítása (teológiája) hamis önámítás lenne, sőt a világ egészen hazugnak (ψευδομαρτυρες) minősítheti őket, mert olyan cselekményt tulajdonítanak Istennek, amit nem tett vagy nem tehetett meg. Azonban páli konzekvens fordulata ἐγήγερται (Krisztusra nézve) vagy ἐγείρονται (az általános halottakra vonatkoztatva) azt jelenti, hogy a feltámadás cselekményét Pál Istenből eredően látja, aki a feltámadás mögött áll és erejével azt képes véghez is vinni. S ha ez igaz lett Krisztusról, miért nem volna igaz a közhalottakról is.

16–17. vers

Pál most már teljesen egyértelművé teszi az ellenfelek állításának képtelenségét, amikor azt mondja, hogy „ha a halottak nem támasztatnak fel, Krisztus sem támasztatott fel“. Valószínűleg nem véletlen, hogy Pál itt sem megy át aktív igealakba, ezzel is jelezve, hogy ami történik, az a halottakon, a halottakkal történik, de a cselekvést valaki más irányítja és hajtja végre. Pál kimutatja a feltámadás-tagadók felfogásának képtelenségét, amit azzal a kis lépéssel told meg, hogy nemcsak hogy semmit sem ér a tagadók hite (ματαιία ἢ πίστις ὑμῶν), hanem hogy még bűneikben szenvednek (ἐστε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν). Ugyanis a nem meghalt és nem feltámasztott Krisztus nem segít a bűnből való szabadulásban (Pál szerint), így a bűn erői – mivel a halál és a feltámadás nem törte meg hatásukat – tovább hatnak a világban, az ember életében és halálunkban is. Ezért Pál bátran mondhatja, hogy akinek nincs feltámasztott Krisztusa, annak nincs bűnbocsánata, de annak nem lehet reménye a feltámasztásra és az örök életre sem. Ezért Krisztus feltámadása és a bűnből való szabadulás elválaszthatatlanul összetartozik.

18. vers

A feltámadás tagadásával elvesz vagy semmivé válik nemcsak a halálon túli általános reménység (mint pl. egy filozófiai szemléletnek igaz volta), hanem főleg azokra nézve jelenthet teljesen tragikus következtetést, akik mint a korinthusi gyülekezet hívó tagjai abban a hitben hunytak el, hogy Krisztus őket feltámasztja az utolsó napon. Vagy, ahogy Pál mondja pontosan: „Akkor azok is elvesztek, akik Krisztusban hunytak el.“ A Krisztusban elhunytakról tulajdonképpen azt tartja Pál, és valószínűleg teológiai csoportja, hogy elaludtak (κοιμηθέντες). A partícipiumi alak (aor. part. pass.) talán azt a gondolatot is sugallhatja az olvasóknak, hogy az „elalvás“ (tehát a folyamatos elhalálozás) a korinthusi gyülekezetben, Pál idejében is tovább történik – anélkül, hogy Krisztus visszajövele ezt visszatartaná vagy, a rá való várás ezt csökkentené. A másik oldalon mintha Pál állításával erősítené azt a tényt, hogy a Krisztusban elhunytaknak/elaludtaknak az alvása még az ő idejében is tart. Itt bizonyára olyan metaforáról van szó, amikor a halál az álommal van helyettesítve. Már maga ez a kép is enyhíteni akarja a halál tragikus és visszafordíthatatlan, reménytelen voltát, és inkább azt a képet hozza előtérbe – ami bizonyára a kora keresztyén egyház frazeológiájában és képzeletvilágában eléggé elterjedt lehetett, vagyis hogy a halál csak egy álom (κοιμάομαι), amiből lesz felébredés. Ha azonban ez nem így volna, akkor ezek a halottak a halál foglyaivá váltak mindörökre. Az elveszni ige (ἀπόλλυμι) kifejezheti a profán görögben a meghalás tényét, de Pál gondolatában jelenthet többet is: szándékos utalást arra, hogy akkor azok is, akik a feltámadás tagadóinak esetleg hozzátartozói lehettek, a feltámadás tagadása/hiánya miatt a halál foglyai maradnak visszafordíthatatlanul. De akkor maga az üdvösség is vagy nem jelent semmit a számukra, vagy csak lelki formában – test nélkül – képzelhették el az ember posztmortális létezését.

19. vers

Pál argumentációjának a csattanója most éri el csúcspontját: „Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk“. Pálnak ez a gondolata arra enged következtetni, hogy nem csak hitetlen, pogány emberek voltak a feltámadás tagadói, hanem a korinthusi gyülekezetben levő keresztyének is, akik reménykedtek ugyan a Krisztusban, valamit elfogadtak tőle, de az ő feltámadását nem tartották fontosnak vagy lehetségesnek. Ezért azt tagadva valószínűleg csak a pneumatikus Krisztus jelentőségét hangsúlyozták, miközben ők maguk is pneumatikus (gnosztikus felébredést) feltámadást vártak, ill. már annak birtokában érezték magukat (vö. 2Tim 2,18).⁷ Ezzel együtt – Pál szerint – Krisztus számukra csak a földi élet korlátaiban jelenthetett valamilyen támpontot.⁸ Ha azonban Krisztusnak nincs hatalma a halál felett, és maga sem támadott fel, akkor az ő követői származású emberek, vagy ahogy egyes pogány körök definiálták őket: hullaimádók. Ezért mondhatja Pál - éspedig nemcsak magáról, hanem az egész korinthusi keresztyén közösségről: „minden embernél nyomorultabbak vagyunk“. A „nyomorultak“ (ἐλεεινότεροι) jelző itt olyan embert jelent, aki szánságra méltó, önmagában tehetetlen, másoktól meg-

⁷ BOLYKI J.: Az első korinthusi levél magyarázata, in: *Jubileumi Kommentár* III, 275.

⁸ Mint pl. nagyszerű rabbi, csodálatos *theios anér*, bámulatos filozófus, terapeuta vagy exorcista.

vetett és mindenkinél sajnálni valóbb. A feltámadott Krisztus nélkül a keresztyének csak ilyen erőteljes embertömeget jelenthetnek a világban.

20. vers

Pál apostol fontosnak tartja hangsúlyozni azt, amit a korinthusiak már tőle hallottak, és amit tudnak, hogy tudniillik Krisztus feltámadt a halottak közül. Itt szinte minden szónak komoly jelentősége van. A Χριστός megjelölés azt akarja jelezni, hogy itt Isten Felkentjéről van szó, akit a zsidók Messiásnak képzeltek, a görögök pedig θεῖος ἀνὴρ (isteni embernek), aki így a feltámadás által visszajött a halottak birodalmából. A zsidók ugyan tudtak arról, hogy van feltámadás, de apokaliptikus szemléletükben a Messiásnak nem ez volt a szerepe. Hasonlóképpen a görögök is ismertek történeteket, amikor pld. egy θεῖος ἀνὴρ feltámaszthat a halálból valakit,⁹ de elképzelésükben a *theios ané*rek nem szoktak feltámadni. A feltámadás folyamatát nem a feltámadott uralja és viszi véghez, hanem valaki, aki fölötte áll a halottnak és a halálnak, és képes a halálból kihozni (ἐγγήγερται - feltámasztatott, felkeltetett) azt, aki már meghalt. Ez a *divinum passivum* egyértelműen Istenre utal, aki kihozta a halottak közül Jézust. A halál birodalmát az apostol úgy írja le, hogy ez lokálisan és közösségileg is értendő: ἐκ νεκρῶν, vagyis a halottak közül. Ez valójában körülírása a helynek és a lényeknek, akik már túlmentek az életen, s jelenleg halottnak minősíti őket az apostol. Igaz, hogy Pál itt nem használja a *hádesz* kifejezést. Nyilván azért nem, mert most keresztyén állapotról nyilatkozik. A halottnak egy másik (finomabb) jellemzője a görög κοιμάομαι, vagyis akik elaludtak, vagy elpihentek.¹⁰ Pál tehát úgy látja a hitben meghaltakat, hogy halottak ugyan, de igazán pihennek és alszanak, s hogy majd – ahogy az álomból szokás – ebből az elszenderülésből egyszer felébrednek, tehát feltámadnak. Ott volt a helye Jézusnak is, aki szintén ugyanúgy halott volt, mint a többi hitben elhunyt keresztyén. De miközben a többiek még tovább „alszanak”, Krisztus ezek közül elsőként feltámasztatott, mint a halottak zsengeje (ἀπαρχή), amivel bebizonyította, hogy legyőzhető a halál.¹¹ Ez a görög kifejezés (zsenge) mintha olyan képet sejtetne, amelyet tavasszal lehet látni a mezőn: az elvetett mag közül egyszer csak valahol kitör a földből az első csíra vagy szár, amely után folyamatosan bújik ki a többi szár, amíg nem zöldül ki az egész mező. Az ἀπαρχή tehát azt jelenti, hogy először az első (Krisztus) támad fel, az után a többi „alvó” (halott). Így az ἀπαρχή, mint ígéret magában hordozza az egész feltámadásnak az előjelét.¹²

21. vers

Pál apostol úgy értelmezi, hogy Krisztussal a világtörténelemben egy új választóvonalhoz jutottunk el: ha eddig a világban uralkodott a halál, aminek mindenki alá volt vetve, Krisztusban a feltámadás által egy új világrendbe léphetünk be. Az ember (Ádám) viselkedése eredményezte, hogy fölöttünk eluralkodott a halál, ugyanakkor egy másik ember (Krisztus) által várjuk a feltámadást. Pál itt két kategóriát definiál: 1. A halál olyan valóság, ami az emberi sors megsemmisítését jelentheti, mint eszkatológiai történést, ami után az embernek nincs perspektívája. A görögök ezt képzeletükben összekötötték a Thanatosz nevű istenséggel, aki Hádesz alvilági istennek a szolgája. Aki meghalt, az a görögök szerint annak áldozatává, vagy zsákmányává vált. Az alvilágból a visszatérés szinte lehetetlen, ahogy erről a Kerberosz alvilági kutyaőr mítoszai is vallanak.¹³ 2. Ugyanakkor Pál gondolkodásában ez teológiai kategória, aminek nemcsak túlvilági értelme van, hanem olyan, amely szerint a halál „zúzó erő”, amely folyamatosan rombolja az ember földi életét, amíg egy napon nem fejezi be megsemmisítő hatását. A bűn következménye tehát a halál. Pál azonban azt mondja, hogy a keresztyének életében várható egy másik dimenzió is, ez pedig a feltámadás.¹⁴ Az ἀνάστασις azonban nem egyszerű feléledés, vagy felkelés a halálból, mint akik visszatérnek a földi életbe, hanem olyan feltámadás, amely a halottakat (νεκροί) tovább viszi a végesemények felé, a világváltáshoz az új aión érkezésekor.

22. vers

Pál érzékeltet bizonyos feszültséget a két ember között, amit mint teológiai problémát majd másutt részletesebben fejt ki (vö. Róm 5,12kk).¹⁵ Itt röviden csak azt jelzi, hogy az ún. „első ember” alatt Ádámot érti.

⁹ Például a Thyannai Apollón feltámaszt egy kislányt – lásd Philoztratoszt.

¹⁰ CSERHÁTI S.: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele*, 702–703.

¹¹ BOLEMAN I.: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele*, Pozsony 1861, 176.

¹² H. CONZELMANN: *Der erste Brief an die Korinther*, 316–317.

¹³ Vö. PERES I.: Kerberosz, in: *Vallástudományi Szemle* 4 (2008/1), 75–92.

¹⁴ Nem lehet kizárni, hogy a korinthusi görögök számára nem tűnhetett fel reflexiójukban Anasztázisz istennő képe, aki éledező és élesztő istenségnek számított főleg tavasszal. Nyilván ez összefügghetett a természet éledezésével a tavasz idején. Vö. E. HAENCHEN: *Die Apostelgeschichte*, KEK 3, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht 1956, 459.

¹⁵ Vö. Ádám-Krisztus tipológiát a Róma 5,12-21-ben vagy pl. 1Kor 15,45–49-ben is.

Ez a jelző ténylegesen az Isten képmására teremtett első ős-emberre vonatkozik (1Móz 1,26), aki sajnálatosan bűnbe esett (1Móz 3). A bűn és engedetlenség eredményezte a halált. Ha voltak is Korinthusban emberek, akik gnosztikusan gondolkodtak, és mitológiai vagy spekulatív módon akarták volna értelmezni a bűnt abból, hogy ἐν τῷ Ἀδάμ állapotától determinálva mindenki a sától vagy a gonosztól hajtva vétkezni kényszerül, Pál ez ellen teológiailag védekezik, és rámutat a bűn igazi okára és az ember felelősségére.¹⁶ Ezért az Ádám megjelölés nemcsak arra az egyre, vagyis Éva férjére vonatkozik, hanem minden emberre, akik Ádám ivadécai vagyunk (ádámiták), ezért ugyanúgy miránk is egyformán vonatkozik az ítélet és a halál.¹⁷ Pál ezt anélkül említi, hogy itt behatóbban tárgyalná, hogy a teremtés kezdetén ki vétkezett valójában elsőnek: Ádám vagy Éva, vagyis én vagy a másik ember. Itt nem büntörténeti magyarázatot akar adni a bűnbeesésről, hanem teológiailag foglalja össze az emberiség tragikus sorsának az okát, ill. okozóját. Ezzel szemben kilátásba helyez egy „új embert”, aki természetesen Krisztus,¹⁸ és aki reprezentánsa lesz az új emberiségnek: Krisztus egy új dimenziót nyit meg, és pedig az életnek, a felélesztésnek, a feltámadásnak dimenzióját. Ezzel Krisztus mindenki számára megnyitotta a lehetőséget az életre.¹⁹ A feltámadást itt Pál apostol „életre keltésnek” nevezi (ζωοποιεῖν). Krisztus lesz az, aki mindenkit kihoz a halálból, és újra élővé tesz. A mindenki (πάντες) valószínűleg egyetemes értelmű, vagyis nemcsak a keresztyéneket érti ez alatt Pál. A határ azonban nem ez a földi élet és világ, hanem a mennyei világ lesz. Tehát a halottak nem fognak visszatérni, hanem a feltámadás által tovább lépnek az eljövendő világba.

23–24. vers

Ez a végső történet azonban nem kaotikus keveredés lesz, nem is egyszerre fog történni, hanem „mindenki a maga rendje szerint” támad fel. Pál ismer egy bizonyos eszkatológiai (sor)rendet.²⁰ Feltehetőleg nagy vonalakban a korabeli zsidó eszkatológiai váradalomra támaszkodik, amely erősen messianisztikusan szemlélte a történelmet és várta a Messiást. Ebben a váradalomban bizonyos sorrend is képződött, ahogy erről a 4. *Eszdrás apokalipszise* (4EszdrApok 7,26–35)²¹ és a *szír Bárak apokalipszise* (szBarApok 30)²² anyagából értesülhetünk. August Strobel²³ összefoglalása szerint ebben a végidei apokaliptikus folyamatban 4 fokozatot lehet felismerni: 1. A Messiás eljövetele és uralmának kezdete (40 vagy 400 évig). 2. Messiási végküzdelmek a Messiás ítélettartásával a túlélők felett. 3. A halottak feltámadása és az általános végítélet. 4. Isten uralmának ténylegesítése (mint „a mennyek országa”). Ennek alapján is jól lehet érzékelni, hogy milyen háttérből indulhatott Pál, amikor próbálja értelmezni az eszkatologikus történekek rendjét. Kérdés itt most maga a rend, amely elsősorban nem időkomponens akar lenni, de időjelző is lehet.²⁴ A görög τάγμα pl. katonák vonulását jelképezheti, vagy az ókori családban az étkezési sorrendet. Pál ilyen sorrendet képzel a feltámadás alkalmával is. Természetesen ez nem szociális vagy társadalmi rang szerinti sorrendet jelent, hanem teológiai folyamat. Először a Krisztus, azután az ő visszajövetele alkalmával feltámadnak a halottak, amikor elhangzik a mennyei harsona (1Thessz 4,16–17). Azután akik élnek (azok elváltoznak), amikor bekövetkezik a teljesség, ill. a vég (τέλος), ami August Strobel szerint²⁵ az emberiség többi részének feltámasztására és a feltámadás teljessé tételére (befejezésére) vonatkozik. Akkor legyőzi és megsemmisíti a hatalmakat is, a végén pedig, mint utolsó ellenség, megsemmisül a halál. Érdekes, hogy Pál itt három „hatalmat” különböztet meg, amellyel Krisztus a történelem végén végez: 1. Az ἀρχή olyan levegőbeli lényeket jelent, amelyek még a teremtés idejéből, mint legyőzött hatalmak tovább éledeztek, és hatásukat érvényesítették az emberre és a világra. 2. Az ἐξουσία olyan erők és lények, amelyek mögött valamiféle angyali képzetek húzódtak. 3. A δύναμις pedig olyan erők és lények, amelyek áthatoltak a világba, és az ég szférái felől akarják uralom alá venni az embert. Krisztus ezeket a fejedelemségeket megsemmisíti (καταργέω), tehát mindenképpen hatalom- és befolyásvesztésre vannak ítélve. Nem tudjuk azonban, mennyire apoka-

¹⁶ August Strobel, *Der erste Brief an die Korinther*, ZBK NT 6.1, Theologischer Verlag, Zürich 1989, 248.

¹⁷ August Strobel, *Der erste Brief an die Korinther*, 249.

¹⁸ Pál apostol itt Jézus emberségét hangsúlyozza, mert ezzel lett közel valóvá az emberekhez: August Strobel, *Der erste Brief an die Korinther*, 248.

¹⁹ August Strobel, *Der erste Brief an die Korinther*, 248.

²⁰ Josef B. SOUČEK (*První epistola Pavlova Korintským = Pál első levele a Korinthusiaknak*, Praha, Kalich, 1940, 168) megjegyzi, hogy ez a gondolat közel állhat a predestinációhoz, ahogy ez többször is előjön Jézus beszédeiben, ahol ő arra hivatkozik, hogy bizonyos dolgoknak hogyan kell (δεῖ) történniük (vö. pl. Mk 8,31; 9,11; 13,7.10).

²¹ P. RIESSLER: *Altjüdisches Schrifttum ausserhalb der Bibel*, Augsburg 1928, 272–273.

²² A. F. J. KLIJN: Die syrische Baruch-Apokalypse, in: W. G. KÜMMEL u. a. (Hrsg.), *Apokalypsen*. Jüdische Schriften aus hellenistisch-römischer Zeit, Band V., Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus, 1976, 142.

²³ A. STROBEL: *Der erste Brief an die Korinther*, 251.

²⁴ W. VERBUNG: *Endzeit und Entschlafene. Syntaktisch-sigmatische, semantische und pragmatische Analyse von 1Kor 15*, FB 78, Würzburg, Echter Verlag, 1996, 37.

²⁵ A. STROBEL: *Der erste Brief an die Korinther*, 251.

liptikus, erőszakos cselekményre vagy kimondottan kozmikus harcra kellene gondolnunk. Azonban bizonyára többről van szó, mint csak egyszerű jogi rendezésről.²⁶ A történelem végén pedig Krisztus átadja a hatalmat az Atyának. Az átadás itt a παραδίδωμι igével kerül kifejezésre. A „hatalom” valójában az országot (βασιλεία) jelenti. Ha szó szerint akarnánk ezt érteni, akkor arra kellene gondolnunk, hogy az idők végén Krisztus átadja az Atyának a világ birodalmát, ill. mindazt, amit halálával és feltámadásával szerzett. Mivel időközben a különböző hatalmak, erők és fejedelemségek igényt támasztottak a világ vagy annak egyes részei feletti uralomra, most Krisztus visszaszorította őket, sőt megszüntette. Az így visszaszerzett hatalmat visszaadja az Atyának. Ebből is látszik, hogy ez a nyelvezet gnosztikus képzetekre vall, amelyek a vallási felfogásban bizonyos szerepet játszottak Korinthusban.

25. vers

A fentebb említett hatalmakat itt Pál már egyenesen ellenségnek (ἐχθρός) mondja. Mivel azonban többes számban beszél róluk, és kiegészíti a πάντες megjelöléssel, arra következtethetünk, hogy Pál itt más ellenségekre, vagyis az összes Isten-ellenes tényezőkre gondolhatott, amilyenek pl. az Ef 6,10–20-ban is előfordulnak.²⁷ Valószínű, hogy az itt szereplő megjelölések gyűjtőfogalom gyanánt vannak, és Pál ezért nem részletezi a hatalmak fajtáit vagy válfajait. Ezt másutt többször is érintette, és az egyház számára is világos lehetett, hogy Pál itt mire gondol.²⁸ Bizonyára ez egy ősegyházi himnusz része lehetett. Krisztus „uralkodása” (βασιλεύειν)²⁹ tehát egyúttal az ellenséges erők leigázását is jelenti. Időtartama is meghatározott: addig (ἄχρι), amíg nem vesz rajtuk hatalmat. Franz Xaver Massel³⁰ szerint ez az egyház ideje, amely mostanáig tart, amikor az egyház taníthat, szolgálhat, a szent sákramentumok által erősítheti az életet a kegyelemben, vagyis uralomra viheti az evangéliumot a világban – addig, amíg nem jön el Krisztus. A hatalom(át)vételt itt a görög τίθημι ige adja (adni, vetni, tenni, helyezni). A kép egyrészt harci cselekményt takarhat, de jelenthet bizonyos szertartásos (inaugurációs) aktust, amikor pl. a győztes király ünnepélyesen átveszi a hatalmat a legyőzött provincia felett, s lábánál hevernek a legyőzött helyi királyok és szolgálk. Az ellenségnek legyőzése úgy, hogy a győztes lába alá kerül (ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ), ókori kép, amely a legyőzött teljes alárendeltségét és kiszolgáltatottságát jelenti. Az ősegyház itt dávidi messiási reflexiót látott a Zsolt 110,1-re, ahol Isten Választottjának, vagyis Krisztusnak lába alá veti az ellenséget, ahogy ez egy ma már nekünk ismeretlen ősegyházi himnuszban szerepelhetett.

26. vers

Mint az utolsó ellenség eltöröltetik a halál. A halál azért van „utolsó ellenségnek” nevezve, mert a halál megszűnésével eltűnik az útból az az utolsó akadály is, ami elválasztja az embereket az Istentől, és ezt a világot Isten világától. Vagyis a halálnak ebből a szempontból nemcsak antropológiai jelentősége van, hogy roncsolja az ember életét, hanem kozmikus hatása is, mert szétfeszíti a két világot: Isten országát és az ember világát. Az utolsó ellenség (ἔσχατος ἐχθρός) megsemmisítése időjelző is lehet, amely arra is utalhat, hogy ez Jézus parúziájánál fog bekövetkezni, amikor már minden folyamat lezajlik. A halál megsemmisítésére Pál ugyanazt a görög καταργέω kifejezést használja, mint a hatalmak megszüntetésére. Ezek tehát Isten szempontjából egy kategóriába tehető, akiknek nem lehet helye Isten új világában. A passzív igealak (καταργεῖται) szintén azt jelzi, hogy a fő cselekvő itt Isten. Ugyanis a halállal az ember nem képes megküzdeni, ezt csak Isten teheti meg, ő semmisítheti meg. Pál nem megy most tovább, hogy ecsetelje, hogy valójában milyen sorsa lesz a halálnak a „halálban”. A megsemmisíteni ige azt sugallja, hogy Jézus parúziájával a halálnak „letel”, el kell tűnnie a színről, nem létezhet tovább, vagy ahogy Boleman István mondja: a halálnak lényiszünete nincsen,³¹ meg kell semmisülnie.

27–28. vers

A 27–28. versek némileg doxologikusan hangzanak, amellet tisztázni is akarják Krisztus és az Atya kapcsolatát az eszkatológiai történésekben, ill. a végleges világrendezésben. Az, hogy Krisztus győzelemre jutott, Pál szerint Isten akarata volt, aki ezt így eszközölte Jézus számára. A görögben itt ebben a mondatban az Isten ugyan nincs szó szerint megnevezve, hanem csak a következő vers végén, de értelemszerűen róla van itt is szó. Lehet, hogy Pál itt csendesen opponált a gnosztikus képzetek ellen, ahol a világtérítés-

²⁶ Vö. U. HEIL, Theo-logische Interpretation von 1Kor 15,23–28, in: ZNW 84 (1993), 27–35.

²⁷ H. SCHLIER, *Der Brief an die Epheser*, Patmos-Verlag, Düsseldorf 1962, 288kk.

²⁸ Vö. Ef 2,2; 4,27; 6,10,20; Ef 1,20–23 Kol 1,15–20; Róma 8,38–39 és Fil 2,10–11. Vö. Petr Pokorny, *List Efepzskym*, Praha 2005, 30–31.

²⁹ Boleman István a βασιλεύειν igét „királykodásnak” fordítja.

³⁰ F. X. MASSEL, *Erster Brief des Apostels Paulus an die Korinther*, Erklärung der Heiligen Schriften des Neuen Testaments 8, Wien 1843, 292.

³¹ BOLEMAN I.: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írott első levele*, Pozsony 1861, 178.

sel demiurgoszok voltak elfoglalva. Pál teológiai rendszerében azonban az Isten, Jézus Krisztus Atyja a teremtő, megtartó és üdvözítő Isten, aki Jézusnak, mint Fiának és úgymond „mennyei trónörökösnek” az idők végén egy időre átadja a hatalmat, és lába alá veti minden ellenségét, akik ezt tőle el akarták ragadni. Pál a lába alá vetést a görög ὑποτάσσω igével (akt. aor.) fejezi ki, ami azt jelzi, hogy ez Isten tervében és akaratában végbement valóság, bár a jövőre vonatkozik.³² Az alávetés (ὑποτάσσω) magyar kifejezője lehet alárendelés vagy aláhelyezés is, abban az értelemben, hogy az Atya teljes jogot ad Krisztusnak az alárendelt dolgok és hatalmak felett, amivel szabadon rendelkezhet. Az okfejtés Pálnál logikusan alakul, amikor hozzáteszi, hogy Isten mindent alávetett Krisztusnak, de önmagát nem. Ezt a fontos gondolatot az ἐκτός (kivéve, azon kívül) genitívuszos prepozícióval jelzi, ami után participium következik: ὑποτάξων, vagyis az Alávető. Pál azt is hangsúlyozza, hogy Isten Krisztusnak mindeneket alávetett. A τὰ πάντα bizonyára itt már nemcsak az imént említett levegőbeli hatalmakat jelenti, akik hajdan szembeszegültek Istennel, hanem az egész teremtettséget, beleértve általában az embert, de Izraelt is, mint Isten kiválasztott népét és az egyházat is. Ebben a két versben ὅς is előfordul a többes számú πάντα, valamint a ὑποτάσσω ige különböző változatban. Az egész világ alávetése a Fiúnak tehát definitív dolog. Majd ezután következik a Fiú alárendelése az Atyának, hogy Ő legyen minden mindenkiben (τὰ πάντα ἐν παῖσιν). Itt Pál már előrukkol a teljes megnevezésekkel: a legfőbb és legvégsőbb hatalom az Isten (ὁ θεός), akinek hatalma alá az idők végén Fia (ὁ υἱός) is alárendeli magát, s ezzel visszaadja azt a hatalmat, amit az Atya egy időre neki adott. Ez pedig egyértelmű bizonyíték arra is, hogy Jézus kompetenciájába, felhatalmazásába és képességébe tartozik feltámasztani a halottakat, mert az Atya ezt a hatalmat is átadta neki.³³ Pál apostol a végső történések szempontjából tisztázza tehát az Isten és a Fiú kapcsolatát és a „kompetenciákat”, ami az apostoli egyház teológiájában egyértelműen az Atyára és Krisztusra vonatkozott, s így teszi teljessé az eszkatológiai események szemléletét. Ennek ellenére Krisztus marad az egyház feje, és neki tartozik, mint alávetett közösség az egyház engedelmességgel. Sőt rajta kívül nincs más út az Atyához (vö. Jn 14,6), és nincs más kiút a halálból, és szabadulás a levegőbeli hatalmak szorongatásától vagy a drámai eszkatológiai történésekből sem. Így teljesebben be az egész eszkatológiai átváltozás, hogy Isten legyen minden mindenkiben és az egész teremtett világ az Istent örökké dicsérje. Isten akaratja és Jézus engedelmes törekvése szerint a cél³⁴ tehát az, hogy Isten dicsősége nyilvánvalóvá váljék, és ezt az egész kozmoszra és örökkévalóságra kiterjedő imádatot az egyház már most tanulja.

29. vers

A korinthusiak talán olyan betervezett gyakorlat előtt lehettek (talán hosszabb előkészület után?), amikor egyenként vagy csoportosan akartak volna megkeresztelkedni a halottakért? Ez arra utalna, hogy ez a szokás nem a pogány korinthusiak, hanem az egyházban élő görögök számára volt jellemző. Pál idejében már közismert gyakorlatnak számított. A οἱ βαπτίζομενοι egyértelműen a keresztségre utal, és összefüggésünkben itt teljesen mindegy, hogy milyen keresztségi gyakorlatra gondolunk: a vízzel való szimbolikus meghintésre csupán, esetleg masszívabb „fejöblítésre” vagy egyenesen és kimondottan az egész embernek a víz alá merülésére. A βαπτίζω a fordítás, értelmezés több változatát teszi lehetővé. Azonban nem ez jelenti a legnagyobb problémát. A legnehezebb probléma itt az, hogy hogyan értendő, ill. kire vonatkozik a görög ὑπερ τῶν νεκρῶν, és hogyan függhet össze ez a gyakorlat és teológiája a korinthusi keresztséggel? A legtöbb újszövetségi magyarázó szerint ezt a gyakorlatot a hívő és már keresztyén hitre jutott Korinthusiak alkalmazták magukon, amikor helyettesen a halottak helyett, akik rokonaik vagy barátai voltak, és mint pogányok haltak meg, megkeresztelkedtek, mert azoknak nem volt idejük megkeresztelkedni vagy még nem jutottak el erre a Krisztusban való hitre. Értük, az ő nevük kimondásával keresztelkedtek tehát meg ezek a hívő korinthusiak – valószínűleg az ő sírjuk felett –, hogy ezzel helyettesen nyerjenek nekik érdemeket, és ezzel őket is - haláluk után - „átminősítsék” keresztyénekké, hogy ők is oda kerüljenek, ahol majd mint hívők, Krisztussal együtt töltik az örökkévalóságot teljes boldogságban.³⁵ A páli mondás azonban mindenképpen azt sugallja, hogy a korinthusiak így merték volna remélni, hogy az emberek haláluk után áthelyezhetőek, ill. ha úgy haltak meg mint romlottak, éppen az ő helyettes keresztségüknek köszönhetően feltámadhatnak mint romolthatatlanok, tehát mint igazak (1Kor 15,42–43). Ez arra is utalna, hogy Korinthusban gyakorlatban lett volna a vikáriatusi keresztség, amire azonban várni kellett vagy 2–3 évig is,

³² Az Újszövetségben az aorisztoszi alak többször is az igéknek futurális történést ill. jelentőségét fejezi ki, de mint olyan eseményt, ami ugyan a jövőben valósul meg (az olvasó számára), azonban Isten előtt ez már eldöntött és kész dolog, ezért következik az aorisztosz.

³³ A. STROBEL: *Der erste Brief an die Korinther*, 252.

³⁴ A. STROBEL: *Der erste Brief an die Korinther*, 253.

³⁵ Kérdés az is, hogy önmagukat keresztelték-e meg, vagy saját halottaiknak szobrát, hasonmását vagy csak képét ill. táblára rávésett nevét, ill. sírkövéket?

amikor a keresztyén egyházba vágódókat először mint katechumenusokat, bizonyos tanításban és előkészítésben részesítették, és csak azután keresztelték meg őket és vették be teljes tagnak az egyházba, a keresztyén gyülekezetbe.³⁶ Persze, ez az olvasat feltételezi azt, hogy a ὑπερ τῶν νεκρῶν a pogány és a még meg nem keresztelt emberekre vonatkozik. De mi van akkor, ha azok a bizonyos οἱ νεκροί nem pogányok, hanem már egyszer megkeresztelt keresztyének? Tehát azok, akik – habár megkeresztelkedtek és hittek Krisztusban – mégis meghaltak úgy, hogy Krisztus nem jött el, és parúziáját már nem bírták kivárni. Vajon a sorok mögött nem húzódik-e olyan elképzelés, hogy a még élő keresztyének nem azért keresztelkedtek-e meg a halott testvéreikért, hogy frissen tartsák őket valamilyen állapotban, hogy amikor jön a Krisztus – és remélhetőleg hamar fog jönni -, akkor ők is gyorsabban támadjanak fel? Vagy ha a keresztség nem adott hitet a feltámadásra, vajon a halottakért való keresztség nem függött-e össze azzal a pogány képzetrel, hogy a halottaknak vizet kell adni, mert szomjaznak haláluk után az alvilágban? De akkor a keresztség (βαπτίζω) nem keresztségnek fordítandó, hanem „öntözésnek”, vagy egyszerűen „itátásnak”, esetleg azzal a gyakorlattal kiegészítve, hogy halottaik szobrát-hasonmását víz alá nyomták, hogy igyon és éljen. Ezt azonban bizonyítani nem tudjuk, persze cáfolni sem egyértelműen.³⁷ Tény az, hogy Pál használja ezt az argumentumot a feltámadás hitének alátámasztására, de magát a keresztelési gyakorlatot nem véleményezi:³⁸ nem szól róla pártolóan, de nem is kritizálja.³⁹ Tény, hogy a páli kérdés „τί” (miért) ma már bizonyára kérdés marad.⁴⁰

30–31. vers

Pál folytatja gondolatait, és újra kérdéssel készíti logikus gondolkodásra a korinthusiakat: „Miért vállalunk mi is veszedelmet minden percben?” Nem tudjuk, hogy Pál itt mire gondolhatott, amikor többes számban fogalmaz (ἡμεῖς κινδυνεύομεν) – mintha az egész egyház és az apostolok nevében beszélne. Úgy tűnik, hogy ez a stílus a levélstílusnak felel meg, tehát Pál itt csak magára gondol. A κινδυνεύω pontosabban azt jelenti, hogy: veszedelmet vállalni, bajoknak magát alávetni, vészhelyzetbe jutni, életveszélyes állapotba kerülni. Pál ténylegesen minden percben ilyen életveszélyes helyzetben volt? Lehet, hogy ez is egyszerűen csak a levélforma miatt fogalmazódik így. De lehet, hogy Pál tényleg így értelmezte saját sorsát, és hogy ez a leírás nemcsak az ő életét mutatja be ilyen kiszolgáltatottnak, hanem akkor a keresztyének veszélyeztetett életét is jellemzi. A „minden pillanatban” (πᾶσαν ὥραν) lehet „minden órában” is, ill. általában „mindenkor”, mindenféle ciklikus vagy periodikusan ismétlődő esemény nélkül.⁴¹ Ebben azonban van bizonyos metaforikus értelmezés is, mert Pál itt azt mondja, hogy naponként hal meg (ἀποθνήσκω), ami alatt bizonyára nem a valódi halál értendő, hanem csak vagy életveszély, vagy pedig lelki belemerülés a halálba. Legjobban illik ide a következő fordítás: „naponként nézek szembe a halállal”, vagy „naponként szorongat a halál”. Ill. „naponként halálos veszedelem fenyeget” – anélkül, hogy naponta ténylegesen haldokolna, meghalna és reggelre feltámadna. Ezt az argumentumot az apostol azért hozza fel, hogy bizonyítsa, ahogy ez igaz – mármint hogy állandóan a halál torkában forog -, úgy az is igaz, hogy a korinthusiakra nagyon büszke és dicsekszik is velük más gyülekezetekben, ill. önmagában érzi ezt a jó érzést, hogy érdemes vállalni értük akármit is, pl. a halált is, mert annyira szereti őket. A dicsekvés (καύχησιν ἔχω) lehet egyszerű emberi felemelkedett öntudat, ill. büszkeség, vagy dicsőségérzet, ami Pál esetében nem őbenne vagy az emberekben volna, hanem természetesen Krisztus Jézusban. Tehát Pál a korinthusiakkal való törődés nehéz voltát azért vállalja, mert hiszi és reméli, hogy ha most szinte naponta a halál torkában van, Krisztusban ez neki dicsőség és jutalom.⁴²

32. vers

³⁶ J. D. REAUME: Another Look at 1 Corinthians 15:29, "Baptized for the Dead," in: *Bibliotheca Sacra* 152 (1995) 457–475.

³⁷ Érdekes Varga Zsigmondnak a véleménye, amely szerint akár azt is lehet feltételezni, hogy „itt a mártíriumról van szó: akik vállalják azt, hogy a 'halálkereszttség' (ld. Róma 6,3), a vártanúság útján távoznak a földi életből, azok bizonyágtételének súlya és érvénye már nem a földön élő embereknek szól, mert ezek ezzel a végső döntésükkel már a megdicsőültek seregéhez csatlakoznak”: VARGA Zs.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1996, 647. Vö. VARGA Zs.: Az első korinthusi levél magyarázata, in: *Református Egyház* 17 (1965), 161.

³⁸ Némely kutató (pl. Fritz Rienecker) úgy véli, hogy a καί miatt maga Pál is azok közé tartozónak tekintette magát, akik megkeresztelkedtek volna a halottakért.

³⁹ A kutatásnak nagyon sok eredménye és ötlete van. Mindezt nagyon jól foglalta össze Mathias RISSI könyvében, amelyben mintegy 200 megoldást ismertet: *Die Taufe für die Toten*, AThANT 42, Zürich, Zwingli Verlag, 1962.

⁴⁰ PERES I.: Keresztelkedés a halottakért, in: *Kálvinista Szemle* 1988, 2, 3.

⁴¹ Talán ezt azért is kell kissé általánosan értenünk, mert a következő versben is olyan általánosított időmeghatározásról van szó, amikor Pál „minden napról” beszél (καθ' ἡμέραν - naponként), ami valószínűleg átvitt értelemben veendő – és pedig nemcsak az időmeghatározás, hanem az azzal jelölt cselekmény is.

⁴² Lehet, hogy itt nem a mostani dicsőségre kellene gondolni, hanem arra az eszkatológiai jutalomra, amit Pál a parúzia és a feltámadás alkalmával remél Jézus Krisztustól.

Ennek azonban csak akkor van értelme, ha tényleg lesz a halottaknak feltámadása, és Krisztus parúziája egyszer bekövetkezik. Ezért a nagy és dicső jövőért érdemes mindent vállalni, még akár meghalni is. Úgy tűnik, hogy Pál ezt a veszélyeztetettséget egy konkrét élménnyel is illusztrálni akarta, amit egyszer Efézusban élhetett át, amikor vadállatok elé került volna, és hősiiesen küzdött (ἐθρηριομάχησα), úgyhogy megmenekült. Ezt a képet háromféleképpen lehet értelmezni. 1. Vagy szó szerint úgy, ahogy az ókorban pl. a gladiátorokkal is megtörtént, hogy küzdeniük kellett a vadállatokkal, és ha győztek, a császár megkegyelmezhetett nekik. A probléma azonban az, hogy a meglévő adatok alapján nem tudjuk azonosítani, hogy Pál hol és mikor küzdött volna a vadállatokkal.⁴³ 2. Egy másik megoldás segíthet a vallástörténetből: vagyis hogy Pál – ahogy Krisztus is leszállt a poklokra és hirdette az ottani alvilági foglyoknak a szabadulást – így, ilyen értelemben mitikusan küzdött az alvilág (hádész, halál) vadállataival, szörnyeivel, és azokat a halált hozó állatokat legyőzte, ill. karmaikból kiszabadult.⁴⁴ 3. A harmadik megoldás inkább csak azt hangsúlyozza, hogy itt metaforikus beszédről van szó, és hogy Pál nem ténylegesen a vadállatokkal, hanem azokkal a római katonákkal „küzdött”, de azt is képletesen, akik mint állatok fogták, vitték és börtönben tartották.⁴⁵ Pál tehát azt mondja, hogy akkor mi értelme ennek a veszélyvállalásnak és szenvedésnek, ha nincs halottak feltámadása és nem lehet várni a mennyei jutalmat? S akkor egy idézettel egészíti ki beszédjét: „Együnk és igyunk, mert holnap úgyis meghalunk”. Ez egy cinikus, materialista szemléletű kijelentés, ami arra vall, hogy Pál jól tájékozott a cinikus filozófiában-teológiában, és hogy Pál idejében ezek a cinikus szólásmondások vagy „bölcesség-kijelentések” eléggé el voltak terjedve bizonyos társadalmi rétegekben a görög városokban. Erről szép számban vallanak a polgári görög sírfeliratok is.⁴⁶

33. vers

Pál azonban védekezik és ugyancsak egy másik szólásmondást használ, ami egy görög mű részlete.⁴⁷ A ὀμιλῖαι κακάι lehetnek rossz beszédek, tanítások, de főleg itt rossz társaságok, vagy még inkább: rossz társalgások. Kikre gondolhatott Pál? Magukra a korinthusiakra? A cinikus filozófusokra? A görög kultúszokra? A tévtanítókra? Nem tudjuk. Lehet, hogy Pál inkább csak költői módon nyilatkozik arról, ami közismert volt, hogy tudniillik az emberek véleményét meg lehet változtatni, ha többen vagy sokan mondják többször vagy sokszor ugyanazt. Itt a veszély a feltámadáshire vonatkozott. Tehát, ha egy keresztyén Korinthusban elmegy és eljár olyan társaságba, ahol állandóan mondogatják neki, hogy nincsen a halottak feltámadása, a végén még el is hiszi és megváltoztathatja korábbi pozitív keresztyén nézetét. Úgy látszik, hogy ez a veszély jelen lehetett Korinthusban, ezért Pál illusztráció gyanánt felhossa ezt a problémát is, mint ami ellen tudatosan kell harcolni.

34. vers

A 34. vers eléggé indulatos és szenvedélyes hangnemben íródik. Pál itt nyíltan korholja a korinthusi keresztyéneket. Szégyen rájuk nézve, hogy nem ismerik az Istent. Itt nemcsak általános ismeretről van szó, hanem olyanról, amely Jézus Krisztus eljövételéről, haláláról és Isten általi feltámasztásáról szól. Ha ezt a korinthusiak nem ismerik, ill. nem tudják elképzelni, akkor milyen Istenben hisznek? Mert aki nem tudja elképzelni, hogy Jézus Krisztust Atyja feltámasztotta a halálból, az gyenge, tehetetlen istenkében hisz, aki a halál előtt kapitulál. De akkor mi haszna az olyan istennek és olyan hitnek? Ez akkor valóban szégyenletes dolog.

⁴³ Sem az ApCsel nem tudósít róla, sem Pál nem utal rá leveleiben. Persze, attól még megtörténhetett, hogy Pál tényleg életveszélyben volt. Az archeológiai ásatások szerint Efézusban volt amfiteátrum, és a gladiatori játékokat is gyakorolták ott.

⁴⁴ Feltételezés szerint ez akár látomás vagy extatikus élmény gyanánt is valóság lehetet a számára, ahogy valóság volt neki az elragadtatás a harmadik égit – a paradicsomba is (2Kor 12,3–4).

⁴⁵ Azokat a római pretoriánus katonákat, akik külön osztagot alkottak a szökött rabszolgák és a veszélyes emberek elfogására, kíséretére, tényleg vadállatoknak, ill. oroszlánoknak nevezték, ahogy pl. Antióchiai Ignatius is mondja.

⁴⁶ Vö. pl. I. PERES: *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie*, 177.

⁴⁷ Menander, *Thais* c. darabjából, 218. fragment.

Prédikációvázlat

1. Az igehirdetés áldása, vagy ártalma

Nem lehet valótlan dolgokat prédikálni Istenről. Vagy hisszük, hogy Ő Mindenható és feltámasztotta Jézust a halálból, vagy ne menjünk fel a szószékre. Csak szépeket mondani hitetlen szívvel nemcsak képmutatás, hanem káromlásnak is minősülhet. Az evangélium első igazolása és eredménye az, ha az hisz benne, aki hirdeti. Isten átléphet rajtunk, és másokat nélkülünk is megáldhat, de így nem hasznunkra, hanem kárhozzátásunkra lesz saját igehirdetésünk.

2. Hitetlenül prédikálni?

Vigyázni kell, hogy Isten hamis tanúinak (ψευδομάρτυρες του θεου) ne bizonyuljunk. Jobb kevesebbet mondani igaz szívvel, mint sokat öntetszelgősen és meglopva Isten dicsőségét. Aki hitetlenül prédikál, arra a világ hamar ráérez, és rábizonyítja saját kettősségét (ellentmondásosságát). Ahhoz nem kell Szentlélek, hogy valaki rájöjjön, hogy az igehirdető csak megjátssza magát. Ugyanakkor milyen szolgák vagyunk, ha hitetlenségünkkel saját Urunkat bántjuk? Hogyan prédikálhatunk Jézus feltámadásáról, ha úgy tesszük, mintha nem élne? Hogyan prédikálhatunk az emberi feltámadásról, ha az életet úgy éljük, hogy elpusztuljon? Élő reménységre szüljön minket az Úr, hogy élet áradjon szívünkéből, szánkából és minden mozdulásunkból.

3. Jól kell lakatni a nyáját

Nincs rosszabb, mintha valaki úgy dolgozik (azaz prédikál, Istenről beszél, Bibliát magyaráz), hogy üresjáratban van: üres a szíve, üres a beszéde, üres a bolnapija is. Mitől teljen meg a hallgatók éhes lelke? Hol lakjon jól a nyáj, ha a pásztor üres eledellel eteti őt? Mert a prédikációt nemcsak elmondani kell, és az istentiszteletet nemcsak elvégezni (letudni), hanem jól is kell lakatni a nyáját! Jézus nem engedte el hallgatóit üresen, éhesen. Pedig a jóllakáshoz néha elég egy őszinte szó, pl. az, hogy: Én hiszem, hogy Jézus feltámadott. S már nem leszek „üres“, vagy hamis tanú, s nem lesz már hiábavaló a bizonyágtételem. Az élő Krisztus evangéliumával lehet csak jóllakatni a nyáját. Minden más eledel „póttápnak“ minősül. Abból nem lehet „erőnk feletti utat“ jární (1Kir 19,5–8).

4. Egyszer vége lesz a halálnak!

Jó a húsvéti hír: az utolsó ellenségként eltöröltetik a halál. Vele van a legtöbb bajunk. Nem kerül el egy házat sem. Sőt: magunkban hordozzuk őt. Addig mar minket belülről, amíg nem leszünk az övéi. De nem csak a halálé vagyunk, hanem – és főleg – Krisztuséi is. S bár a halál végleg megemészt, nem leszünk örökké övéi. Hústestünket odaadjuk, de kezéből lélekben kicsúszunk, hogy majd új lelki testet szerezve, életre kelve, örökké az Úréi legyünk. S ahogy mart minket egy egész életen át, majd marni fogja magát, mert az lesz a sorsa örökké: az égő tóban való halál (Jel 20,14–15).

5. A Krisztusban elrejtett élet

Akik Krisztusban hunytak el, azok élnek (Jn 11,25). Nem tűntek el nyomtalanul, nem süllyedtek el a végtelenbe vagy a feledésbe. Krisztuséi voltak, amíg éltek, Krisztusban hunytak el, Krisztus rejtette el őket, és egyszer Krisztussal együtt jönnek elő (Kol 3,3–4). Nem lehet helyüket keresni, nem lehet „alvásukat“ kikutatni, nem lehet bolygatni vagy „zavarni“ őket bánatos vagy pajkos, viszketeg tolakodásunkkal. Jó helyen vannak – az Úrban, ahol egyszer minden Krisztus-hívő is öröklétre talál. Mert ahogy él most az Úr, nekik is lesz részük az Úr életében. Ezért az Úrral bízhatni magunkat és az Úrban bízni nem gyatra reménység, hanem a legértelmesebb dolog, amit ebben az életben megtanulhatunk.

6. Minden a maga rendje szerint

Jó az isteni rend, ami fenntartja ezt a világot. És jó lesz az a rend is, ami elindít egy újat. Isten a rend Istene. Előtte a káoszban nincs helye. Az új világ is majd ezt hirdeti. A fény és dicsőség nem tud áradni a rendetlenségben. A fénynek és a földnek is megvan a maga pályája. Az Úr határozta ezt így meg. Az indulás is az új világba a maga rendje szerint áll fel. Nem lehet majd előzködni, és senki nem fog lemaradni, – aki az Úré. S majd az Úr királyi udvarában is úgy álljuk körül a trónját, mint ahogy ennek ő adja a rendet (Jel 4–5). S majd az új ének is úgy fog hangzani sok nép ajkáról, mint nagy vizeknek a zúgása, hogy az egész teremtett világ Istennek zengjen közös halleluját és egybeolvadjon Isten rendjébe, végső harmóniát alkotva.